

Handreiking

Wat te doen wanneer u ten onrechte wordt beschuldigd?

Inleiding

Seksuele intimidatie en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag zoals agressie, geweld en pesten op het werk, (kortheidshalve aangeduid als "(seksuele) intimidatie") zijn ernstige problemen waar terecht veel aandacht aan wordt geschonken.

Veel minder aandacht is er voor het probleem van de onterechte beschuldigingen. Helaas zijn onterechte beschuldigingen ook in ons land geen uitzondering meer. De manier waarop ten onrechte beschuldigen worden bejegend door de betrokken instanties laat vaak veel te wensen over. De vereiste zorgvuldigheid en professionaliteit bij de klachtbehandeling is soms ver te zoeken. De aangeklaagde wordt vaak bij voorbaat gezien en behandeld als dader.

Degenen die te maken krijgen met een valse beschuldiging, vallen in een zwart gat en zijn vaak niet meer in staat om adequaat te reageren. Daarom heeft de Contactgroep Onterechte Beschuldigingen deze handreiking opgesteld. De handreiking bevat aanbevelingen voor ten onrechte beschuldigen en mensen in hun directe omgeving (partner en/of naaste familie).

Achtereenvolgens komt aan de orde, wat u wel of niet zou kunnen doen ten aanzien van:

- de beschuldiging;
- de aanklager resp. aanklaagster;
- de betrokken instanties en personen;
- de eventuele aangifte bij de politie;
- veranderen in uw omgeving.

Maar eerst vijf belangrijke algemene adviezen:

- Als u onschuldig bent, is er geen reden om u schuldig te voelen. Houd uzelf dat steeds voor.
- Probeer geen haat te koesteren. Iemand die een valse aanklacht indient, zit vaak zelf diep in de problemen en beseft niet altijd wat zij/hij aanricht. Bovendien kan haat makkelijk een obsessie worden die uw leven kan gaan beheersen en vergallen.
- Schrijf, bijvoorbeeld in dagboekvorm, zoveel mogelijk op over wat u meemaakt en bewaar daarbij relevante documenten en brieven. Dit is in eerste instantie voor uzelf bedoeld, om "het van u af te schrijven". Aan de andere kant is het nuttig om de feiten op papier te hebben, als u het verhaal moet vertellen, bijvoorbeeld tegen een klachtencommissie of tegen de politie.
- Een onterechte beschuldiging veroorzaakt grote spanning en onrust bij de beschuldigde en mensen uit zijn of haar naaste omgeving. Het is daarom beter om belangrijke beslissingen in uw leven (rond werk, huis, relaties e.d.) in die periode òf uit te stellen, òf met de grootst mogelijke zorgvuldigheid te overwegen.
- Probeer dingen te vinden die u in uw geval "troosten": zoals wandelen in de natuur, het luisteren naar muziek, het lezen van bepaalde boeken.

Over de beschuldiging

Het is om meerdere redenen zeer nuttig om het feitelijke verloop van de beschuldiging op papier te zetten. De volgende vragen vormen hiervoor een leidraad:

- Wat is de exacte beschrijving van de beschuldiging?
- Wanneer, waar en in welke omstandigheden hoorde u voor het eerst van de beschuldiging?
- Hoe was reactie?
- Hoe was de houding/reactie van de mensen waarmee u samenwerkt?
- Hoe was de houding van de leidinggevende?
- Heeft u een partner en zo ja, wat was haar/zijn reactie?
- Werden er bij de beschuldiging nog andere punten genoemd die u in één of ander opzicht in een negatief daglicht stellen? Zo ja, welke?
- Verwachtte u de beschuldiging? Licht dat toe.
- Is de beschuldiging in de loop der tijd van karakter veranderd?
- Zijn er behalve uzelf ook anderen in uw omgeving beschuldigd?
- Hoe gaat het, denk u, nu verder met de beschuldiging? Is daarover iets over afgesproken?
- Is er een klachtenprocedure en wordt er volgens die procedure gewerkt?

Wat kunt u doen:

- Aanvaard dat de beschuldiging is gedaan; maar besef tevens dat die op enig moment ook weer kan worden ingetrokken.
- Probeer ook de andere kant te zien: seksuele intimidatie is een vreselijk iets, en men moet er alert op zijn om het te bestrijden en te voorkómen.
- Ga er niet van uit dat iedereen wel door zal hebben dat de beschuldiging onterecht is. Alleen al het feit dat een aanklacht wegens seksuele intimidatie is ingediend zet een hele machinerie in werking hoe onzinnig de beschuldiging ook is. Anders gezegd: Onderschat het feit van de aanklacht niet maar neem het serieus, want dat doen alle betrokken functionarissen en instanties ook.
- Een aanklacht wegens seksuele intimidatie is een zeer zware aantijging die grote gevolgen voor u kan hebben. Aarzel daarom niet om zo snel mogelijk externe juridische ondersteuning te vragen via uw vakbond, uw rechtsbijstandverzekering of neem het initiatief om een op dit terrein gespecialiseerde advocaat in te schakelen.
- Als u zelf (of uw partner) door de beschuldiging ernstige geestelijke problemen krijgt: ga praten met iemand van het RIAGG, van het bedrijfsmaatschappelijk werk of het maatschappelijk werk in de buurt, of met goede vrienden. RIAGG en maatschappelijk werk zijn er ook voor u en ze moeten weten dat dit bestaat.

Over de klaagster/klager

Behalve het feitelijk verloop van de beschuldiging is het noodzakelijk om ook de achtergronden van de aanklacht in kaart te brengen. De vraag waarom zij/hij dat doet kan een obsessie worden. Om dat te voorkomen dient zo systematisch mogelijk nagegaan te worden welke factoren en omstandigheden de klaagster/klager ertoe hebben gebracht om u te beschuldigen van iets wat u niet gedaan heeft. De volgende vragen vormen een leidraad: om de beschikbare informatie op papier te zetten.

- Geef een beschrijving van uw (werk)relatie met de klaagster/klager. Wat is uw werksituatie en in welke hoedanigheid hebt u met de klaagster/klager te maken?
- Wat waren de persoonlijke omstandigheden van de klaagster of klager ten tijde van de beschuldiging? Had zij/hij (psychische) problemen? Zo ja, welke?
- Is er reden om te vermoeden dat de klaagster/klager problemen had in de relationele sfeer (met ouders, met broers/zussen, met partner)?
- Was de klaagster/klager onder behandeling? Zo ja, bij wie en voor welke problemen, volgens u?
- Heeft de klaagster/klager zelf wel eens iets verteld over deze problemen? Zo ja, is dat verhaal in de loop van de tijd veranderd?
- Kunt u zelf een reden geven waarom de klaagster/klager u beschuldigt? .
- In hoeverre kunnen afgunst en wrok een rol hebben gespeeld? Kunt u dat toelichten?
- Kunnen derden haar/hem hebben beïnvloed? Zo ja, hebt u een vermoeden? Waarom? Eventuele motieven?
- Hoe is de verhouding tussen mensen uit uw omgeving (collega's, leidinggevende) en de klaagster/klager?
- Hoe is volgens u de verhouding tussen de vertrouwenspersoon en/of hulpverlener (arts, therapeut etc.) en de klaagster/klager? Is de klaagster/klager wel eens veranderd van hulpverlener? Zo ja, waarom?
- Heeft de klaagster/klager wel eens eerder over (seksuele) intimidatie gesproken? Zo ja, wanneer en hoe? Wie ontkent of bevestigt dat?
- Heeft u direct contact met de klaagster/klager? Of via de vertrouwenspersoon en/of hulpverlener?
- Het verdient aanbeveling om bovenstaande checklist van tijd tot tijd door te nemen en de eigen notities zo nodig aan te vullen met nieuw verkregen informatie.

Drie situaties:

Er zijn in grote lijnen drie mogelijkheden:

- De klaagster/klager weet dat het gaat om een verzinsel en om de één of andere reden denkt zij of hij hiermee iets bereiken. Veelal gaat het om motieven in de sfeer van wraak, jaloezie of iemand een pootje willen lichten. Er is dan reden om heel boos op de klaagster/klager te zijn. Want in dat geval is zij of hij zelf volledig verantwoordelijk voor het indienen van een klacht.
- De klaagster/klager is er van overtuigd dat er sprake is van (seksuele) intimidatie. Zij/hij is betekenissen gaan geven aan uw gedrag die niets te maken hebben met uw intenties en – dat is belangrijker – ook buiten de grenzen vallen van hoe men dat gedrag in het sociale verkeer interpreteert. In extreme situaties kan het zelfs voorkomen dat de klaagster/klager is gaan geloven dat er dingen gebeurd zijn die niet echt gebeurd zijn. Dat is heel tragisch, het meest nog voor de klaagster/klager zelf. Er is dan reden om diep medelijden te hebben met de betrokkene. Vertrouwenspersonen en hulpverleners kunnen deze waanideeën

onbedoeld versterken als zij er bij voorbaat van uitgaan dat klaagsters/klagers per definitie gelijk hebben.

- De klaagster/klager is door derden ervan overtuigd geraakt dat zij/hij slachtoffer is van (seksuele) intimidatie. Bij derden kan het gaan om personen uit de directe omgeving van de klaagster/klager zoals ouders of partner. Maar ook vertrouwenspersonen en hulpverleners kunnen een cruciale rol spelen bij het creëren van de overtuiging dat de klaagster/klager slachtoffer is van (seksuele) intimidatie. Een speciaal geval vormen hulpverleners die het als hun taak beschouwen om uiteenlopende psychische problemen van mensen te herleiden tot eerdere (verdrongen) ervaringen van seksuele intimidatie en misbruik. Zij geloven in de mogelijkheid dat dergelijke ervaringen van (seksuele) intimidatie en misbruik totaal kunnen worden vergeten en pas in therapie (bijv. met hypnose) weer naar boven kunnen komen ('repressed' of 'recovered memories').

Het onderscheid tussen de drie bovengenoemde situaties is niet altijd makkelijk te maken. Soms loopt het één in het ander over. Er kan een zichzelf versterkend proces ontstaan wanneer de klaagster/klager in de loop der tijd in haar eigen verzinselfs gaat geloven. Meestal kan betrokkene ook nauwelijks meer terug, als de beschuldiging eenmaal is geuit en vervolgens wordt geloofd door anderen zoals hulpverleners en/of vertrouwenspersonen.

Wat kunt u doen:

- Tegen de klaagster/klager kunt u weinig doen. U kunt proberen haar of hem zelf te bereiken, maar vaak werkt dat averechts. Meestal zijn degenen die een klacht hebben ingediend doof en blind voor tegenargumenten.
- Collega's of andere personen uit uw werkomgeving kunnen soms fungeren als bemiddelaar. Als er sprake is van een voor uw werk geldende regeling die bemiddeling mogelijk maakt dan kan u uiteraard daar ook een beroep op doen. Een andere mogelijkheid is dat u zelf een voorstel doet voor een externe mediator (bij voorkeur een psycholoog). Voorwaarde is wel dat de klaagster/klager het gevoel moet kunnen hebben serieus genomen en niet aangevallen te worden.
- Let er van uw kant op dat uw ontkenning ook serieus genomen wordt zonder vooroordeel.
- Probeer onder alle omstandigheden geen haatgevoelens te koesteren; dat slaat op uzelf terug.
- Van belang is om, in het geval de klaagster/klager echt is gaan geloven in haar of zijn slachtofferschap, voor uzelf te blijven beseffen dat het (hopelijk tijdelijk) om een 'andere persoon' gaat, en niet om de persoon waarmee u samengewerkt.

Over de betrokken personen en instanties

Niet alle bedrijven en instellingen hebben een klachtenregeling (seksuele) intimidatie. Afhankelijk van de voor uw instelling/bedrijf geldende regeling kunt u te maken krijgen met de volgende functionarissen en instanties:

- Als er geen sprake is van een formele regeling dan krijgt u direct te maken met het bestuur van uw instelling/bedrijf. De ervaring leert dat besturen in dit soort situaties zeer grillig kunnen opereren. Soms doen ze niets met een aanklacht maar het is ook mogelijk dat – zonder enig onderzoek – meteen maatregelen worden genomen tegen de aangeklaagde (zoals schorsing).
- Het bestaan van een formele regeling garandeert niet dat de geldende procedures in de praktijk altijd gevolgd worden. Let daarom goed op of men daadwerkelijk handelt volgens de geldende procedures.
- Als er wel sprake is van een regeling dan krijgt u vrijwel altijd te maken met de vertrouwenspersoon van de klaagster/klager. U moet zich goed realiseren dat deze vertrouwenspersoon in het algemeen niet de rol vervult van bemiddelaar of ombudsman/ vrouw die met gezichtspunten en belangen van beide partijen rekening dient te houden. Dat betekent niet dat u er bij voorbaat van uit moet gaan de deze vertrouwenspersoon niet van goede wil is. Het is een kwestie van functieomschrijvingen en daarmee corresponderende rolopvattingen: In de meeste functieomschrijvingen van vertrouwenspersonen is vast gelegd dat de vertrouwenspersoon de taak heeft om de klaagster/klager te ondersteunen.
- Sommige regelingen bieden de mogelijkheid om als aangeklaagde ondersteuning te krijgen van een vertrouwenspersoon. Het gaat dan uiteraard om een andere persoon dan de vertrouwenspersoon van de klaagster/klager.
- In het geval van een formele klacht krijgt u ook te maken met een klachtencommissie die tot taak heeft om de klacht te beoordelen en een advies uit te brengen aan het bestuur of directie van uw instelling/bedrijf. U moet zich realiseren dat de professionaliteit van de leden van een klachtencommissie lang niet altijd gegarandeerd is. Het gaat om lekenrechtspraak die de bevoegdheid heeft om uitspraken te doen die grote gevolgen kunnen hebben op het verdere verloop van uw loopbaan en uw privéleven. Daarom is het van belang om na te gaan wie lid is van de betreffende commissie en wat de achtergronden zijn van die leden.
- U kunt – ook in het geval van een regeling - uiteraard te maken krijgen met het bestuur van uw instelling/bedrijf. Als de regeling geheimhouding voorschrijft dan wordt het bestuur pas ingelicht nadat de klachtencommissie een uitspraak heeft gedaan en een advies uitbrengt aan het bestuur. Maar in sommige sectoren is het niet ongebruikelijk dat de klaagster en/of de vertrouwenspersoon het bestuur direct op de hoogte stelt zodat de aangeklaagde geschorst kan worden hangende het onderzoek van de klachtencommissie. Geheimhouding is in deze omstandigheden moeilijk te garanderen. Dat geldt al helemaal als het bestuur zelf de schorsingsbeslissing in de openbaarheid brengt.
- De Arbodienst, de bedrijfsarts en het bedrijfsmaatschappelijk werk kunnen ook een rol spelen bij de manier waarop de klacht tot stand is gekomen en behandeld wordt.
- Er kunnen ook allerlei externe personen en instanties betrokken zijn bij de indiening van de klacht. De klaagster/klager kan ondersteund worden door juridische en psychosociale hulpverleners. Het kan van belang zijn om na te gaan of er sprake is van zo'n ondersteuning en zo ja, welke advocaat en/of therapeut een rol spelen. Met name zelfstandige therapeuten in de alternatieve sfeer, zoals regressietherapeuten kunnen op de achtergrond een belangrijke invloed uitoefenen.

Wat kunt u doen:

- Lees de voor uw instelling geldende klachtenregeling heel grondig door. Ga er niet vanuit dat "het wel goed geregeld zal zijn". Veel regelingen voldoen niet aan elementaire eisen van zorgvuldigheid en evenwichtigheid. In het algemeen is er geen oog voor de positie en de belangen van de aangeklaagde.
- Ga na in hoeverre de formele klachtenregeling in uw geval ook nauwkeurig gevolgd wordt.
- Maak aantekeningen van alle gesprekken die u voert over de aanklacht met de vertrouwenspersoon, bestuur- of directieleden, de klachtencommissie, en eventuele andere betrokken functionarissen en instellingen.
- Besef onder alle omstandigheden dat vertrouwenspersonen en hulpverleners het in het algemeen goed bedoelen, ook al zijn ze lang niet altijd in staat waarheid van leugen te onderscheiden.

Over het eventuele verhoor bij de politie

De aard van de beschuldiging kan van dien aard zijn dat de klaagster/klager de politie heeft ingeschakeld. In dat geval wordt een strafrechtelijke machinerie in werking gesteld waarbij u te maken krijgt met een politieverhoor. Voor een onterecht beschuldigde is een politieverhoor een zeer ingrijpende ervaring die diepe sporen kan nalaten: U bent verdachte en wordt dus behandeld als dader. Voor het verhoor door de politie gelden bepaalde regels. De eerste 6 uur mag de politie u zonder advocaat erbij verhoren. De ernst van een dergelijke aanklacht (seksueel misbruik, aanranding, verkrachting) maakt het mogelijk dat u enkele dagen wordt vastgehouden. Dat gebeurt vooral om u onder druk te kunnen verhoren.

Wat moet u wel of niet doen:

- Raak niet in paniek. Laat u niet intimideren. Houd uzelf steeds voor dat als u onschuldig bent, u uzelf niets te verwijten hebt. We leven in een rechtsstaat; als u niets gedaan heeft, zult u vrijgesproken worden. U moet daarvoor wel alle medewerking geven. Vertel dan ook alles aan de politie.
- Schakel zo snel mogelijk een gespecialiseerde advocaat in! De naam van een gespecialiseerde advocaat in de eigen regio kan verkregen worden via de Orde van Advocaten te Den Haag. Aarzel niet, als u de advocaat niet prettig vindt, om een andere te vragen.
- Maak een lijst van mensen die eventueel als getuigen kunnen worden gehoord.
- Zoek naar mogelijkheden om de beschuldigingen te weerleggen: brieven van de aangeefster/aangever, gezellige foto's van afdelingsuitjes etc.
- Schrijf op hoe de omstandigheden op het werk waren: de contacten en de omgang tussen u en de aangeefster/aangever? Geef specificaties van tijd en plaats.
- Was aangeefster/aangever graag en regelmatig bij u in de buurt tijdens lunchpauzes, koffie en theepauzes en/of afdelingsuitjes terwijl er niettemin voldoende gelegenheid was om dat te mijden? Kunt u getuigen noemen?
- Welke tegenstrijdigheden hebt u in de verhalen geconstateerd? Van wie? Wanneer? Nogmaals: opschrijven!
- Schrijf achteraf op wat er tijdens het verhoor of de verhoren gebeurde: hoe werd u behandeld? Hoe werd u verhoord en door wie?
- Hoe werd uw partner behandeld door de politie? Hoe werd zij/hij geïnformeerd? Werd uw partner beschouwd als medeverdachte of als mogelijke informant?
- Tenslotte: besef dat u de politie ook kan inschakelen voor uw rehabilitatie. Als de beschuldiging publiekelijk bekend is gemaakt door de klaagster/klager dan kan u aangifte doen wegens laster. Raadpleeg hierover uw advocaat of een bureau voor rechtshulp.

Anderen in uw omgeving

Onterecht beschuldigen worstelen vaak met de vraag in hoeverre zij mensen in hun omgeving (collega's op het werk, burens, vrienden en familieleden) moeten informeren over de situatie waarin zij terecht zijn gekomen. De doorsnee reactie in geval van een beschuldiging wegens seksuele intimidatie is immers "Ook al is het misschien wat overdreven, er zal toch wel iets gebeurd zijn, want je dient toch niet zomaar een aanklacht in?"

Toch is volledige geheimhouding om meerdere redenen niet aan te bevelen. Een onterechte beschuldiging van seksuele intimidatie is een traumatische ervaring. Het onbespreekbaar maken en laten van die ervaring bemoeilijkt de verwerking ervan. Bovendien wordt de onterecht beschuldigde op deze manier weerloos tegenover geruchten die vroeg of laat toch wel zullen komen. Daarom is het van belang om goed na te denken over een zorgvuldige informatiestrategie.

Wat moet u wel of niet doen:

- Voorkom zoveel mogelijk dat u gedwongen bent te reageren op geruchten die mensen uit uw omgeving opvangen. Het is van belang om zelf het initiatief te houden en relevante mensen uit uw omgeving snel en grondig te informeren voordat ze via anderen allerlei verhalen horen.
- Bedenk dat een persoonlijk gesprek de meest effectieve vorm is om mensen te informeren.
- Wees uiteraard selectief en vertel het alleen aan mensen die u kan vertrouwen; geen roddelaars of sensatiezoekers.
- Licht in elk geval de huisarts en eventueel uw predikant/pastor in.
- Als de klaagster/klager de beschuldiging publiek maakt kunt u overwegen zelf een klacht in te dienen bij de politie wegens laster (zie hierboven bij punt 4).

Tenslotte

Een onterechte beschuldiging is een ingrijpende gebeurtenis. De persoonlijke verwerking van een onterechte beschuldiging is uiteindelijk het belangrijkste. Dat is niet eenvoudig. Twee valkuilen liggen op de loer:

- De eerste valkuil is die van de verdringing. De neiging om het weg te stoppen en het uit uw leven te bannen leidt tot een voortdurende spanning. Het is beter om het te erkennen als een deel van uw leven en dat betekent dat het heel normaal is om uw gevoelens daarover ook te uiten.
- De tweede valkuil is die van het slachtofferschap. Het feit dat u slachtoffer bent van een onterechte beschuldiging brengt de verleiding met zich mee om u helemaal op te sluiten in het slachtofferschap. Het gevolg daarvan is dat uw leven steeds sterker beheerst wordt door de ervaring van de onterechte beschuldiging. Het is van groot belang om te beseffen dat u méér bent dan een slachtoffer. U moet kortom de beschuldiging een plaats proberen te geven in uw leven en u moet voorkomen dat uw leven opgeslokt wordt door de beschuldiging.

Bijlage: belangrijke adressen

De Nederlandse Orde van Advocaten
Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070 3288328 , voor een gratis advocaat: 06 34031011

Vereniging voor Rechtshulp (VVR)
(koepel voor bureau's voor rechtshulp)
Torenstraat 172, 2513 BW Den Haag
tel. 070 3636386

Mr. Chris Veraart,
(Advocaat gespecialiseerd in valse aangiften in zedenzaken)
Veraart De Granada Advocaten
Louise Henriettestraat 25, 1814 XC Alkmaar
Postbus 1094, 1810 KB Alkmaar
tel. 072 5157474

Stichting Korrelatie
tel. 0900 1450
www.korrelatie.nl